

POČIATKY VOJENSKEJ KARIÉRY MICHALA LOKŠÍKA A LIST GENERÁLA PARISA

JAN VAVRUŠ

VAVRUŠ, J.: The Beginnings of Michal Lokšík's Military Career and the Letter from General Paris. *Vojenská história*, 2, 25, 2021, pp 149-169, Bratislava.

In the published article, the author addresses the beginnings of the military career of Michal Lokšík. According to the study, he came from a modest background of Slovaks living in Vienna. He studied at the cadet school in Innsbruck and Prague. As the officer of the 71st Infantry Regiment on the Russian front, he was awarded three honours in five months. On 13 September 1915, he fell captive and only returned in February 1918. In December, he joined the Czechoslovak Army and actively participated in the fights against the Hungarian Bolsheviks. After the battles at Kisterenye, with the remains of the 2nd battalion, he retreated and fought at Tornafá where the regiment commander, Cpt. Stuchlik, fell. The regiment was reduced to a single battalion and Lokšík became its commander since 15 June 1919. Through the bypass manoeuvre at Rožňava, he contributed significantly to the defeat of the Bolshevik army, for which he was decorated with the CSL War Cross. Later, he was allocated under General Hennocque and served also as the personal aide of General Paris. Since 30 January, he worked at the intelligence department (2nd Bureau) of the District Military Headquarters for Subcarpathian Ruthenia. In spite of the requirements of the French military mission to be promoted to a Captain, he was relocated to the 29th regiment by an order. However, he never entered the service, returning to his home Vienna. As an Austrian citizen, wrongly recruited to the CSL Army, he was acquitted from the desertion charges by the court. Lokšík perceived the relocation to the Czech regiment as a plot of the legionary command, which was also the reason of his later political radicalisation.

The author also states that there is a Czech translation of a letter from General Paris in Lokšík's estate, with Lokšík's own handwritten notes in German. The letter is enclosed as an attachment. The document is interesting also due to the fact that Lokšík did not write any memoirs about his abundant military intelligence activity and did not leave any private diary behind. The lesser known facts about the early days of Lokšík's military career were not evaluated sufficiently even in the newer historical literature.

Keywords: Military history, Michal Lokšík, military career, I. and R. Army, World War I, 71st infantry regiment, CS Army.

V pozostalosti po Michalovi Lokšíkovi sa nachádza český preklad listu generála Parisa¹, na ktorom sú v nemeckom jazyku na štyroch miestach vlastnoručné poznámky bývalého podplukovníka slovenskej armády Michala Lokšíka (príloha). Dokument je zaujímavý i preto, že Lokšík žiadne spomienky o svojej bohatej vojensko-spravodajskej činnosti nepísal a nezanechal ani žiadny súkromný denník. Menej známe fakty o počiatkoch Lokšíkovej vojenskej kariéry neboli dostatočne vyhodnotené ani v novšej odbornej literatúre².

Michal Lokšík sa narodil vo Viedni dňa 12. januára 1897 ako syn poľnohospodárskej robotníčky Márie Hladíkovej, ktorá sa 16. augusta 1898 vydala za nádenníka Michala

¹ Francúzsky originál bol napísaný v Užhorode 23. 2. 1920. Poznámky v nemeckom jazyku boli dopísané Michalom Lokšíkom pri sumarizácii podkladov k žiadosti o dôchodok. Pozri príloha a nemecké rukopisné poznámky.

² CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013.

Lokšíka. Pochádzal z jednoduchých pomerov viedenských Slovákov³ pristáhovaných do hlavného mesta monarchie z Borského Svätého Jura. Na sobášnom liste rodičov sú ako svedkovia uvedené mená Michal Ozábal, železničný strážca (*Bahnwächter*) zo XVI. okrsku a Karol Urschler, murár z III. okrsku. V čase sobáša nemali rodičia spoločnú adresu. Matka bývala v III. okrsku (Erdbergstrasse 33) a otec v XVI. okrsku (Reinhardtgasse 36, dnes Haberlgasse)⁴. Predvojnová konjunktúra prinesla prosperitu aj Lokšíkovým rodičom. Na trhovisku „Am Hof“ si matka zaobstarala stály predajný pult so zeleninou a otec po absolvovaní skúšok na vyšej technickej škole sa stal strojným majstrom pre obsluhu parných kotlov (Maschinenmeister) v novej mliekarni v 2. viedenskom okrsku (Leopoldstadt, Stuwerviertel). Michal Lokšík medzitým absolvoval v rokoch 1903 – 1912 päť tried všeobecnej ľudovej školy a štyri triedy „réalky“ (Realschule) s vyučovacím jazykom nemeckým. Rodina bývala v blízkosti „Rochusmarkt“ na adrese Rasumofskygasse 30. Zdatný a urastený mládenec z pomerne chudobných pomerov mal však ďaleko vyššie ambície ako len prácu medzi drobnými viedenskými obchodníkmi s potravinami. Po absolvovaní prijímacieho konania odišiel z Viedne a stal sa chovancom kadetnej školy v Innsbrucku⁵. Okrem zaplatenia symbolického školného bolo povinnosťou frekventanta zotrvať minimálne tri roky v aktívnej vojenskej službe. Posledný školský rok (1914/15) bolo jeho vzdelenie zamerané na štúdium armádnej logistiky a zásobovania na kadetnej škole v Prahe. Tá poskytovala širší záber špeciálnych predmetov⁶ v porovnaní so školou v Innsbrucku.

³ „...also arme Leute...., sie ist als junges Mädchen nach Wien gekommen,... musste die da irgendwo vielleicht 16-17 Jahre alt gewesen sein wo sie nach Wien gekommen ist, ...die hat so ein,... wir sagen es als Österreicher.... Kräutlerei gehabt, ...also Gemüse..Kräutlerei... SPOMIENKY SYNA, AudiozáZNAM Mária Lokšíková, rod. Hladíková zomrela ako 87-ročná v roku 1965 a otec Michal Lokšík ako 85-ročný v roku 1960. Ich vnuk si na nich spomína ako na svedomitých a pracovitých ľudí, ktorí si ešte aj na dôchodku privyrábali predajom zeleniny. So synom Michalom komunikovali až do smrti po slovensky. Postoje starých rodičov charakterizuje ako silne antimáďarské. Dôvodom mal byť incident Jána Lokšíka (starého otca Michala) s maďarskými (uhorskými) žandármi, ktorý zapričinil jeho vysťahovanie z rodnej Maríkovej do Borského sv. Jura.

⁴ Otcovstvo potvrdil po sobáši Michal Lokšík aj svojím podpisom v krstnej matrike viedenskej katolíckej farnosti sv. Petra a Pavla. Podpísal sa s mäkčením (*Michael Lokšík*). Rodné priezvisko Hladík zapísané pôvodne pri krste nebolo pri výpise z matriky a vystavení krstného listu už nikdy použité. Krstným otcom bol Ján Baďura (Badura Johann) zo Sv. Jura (Borského?). Tieto fakty reflektujú zložitú sociálnu situáciu pristáhovalcov vo Viedni koncom 19. storočia. V januári 1897 bolo v predmetnej krstnej matrike zapísaných 81 detí, z toho 28 bolo nemanželských (34,5 %). Otcovia sa priznali k svojmu potomkovi v 15 prípadoch, niektorí z nich svoj vzťah k matke legitimovali dodatočným sobášom (12). Toto bol aj prípad Lokšíkovcov. V 13 prípadoch kolónka otec zostala prázdna – otec neuvedený.

⁵ Absolvovanie štyroch tried réalky (Realschule) bolo minimálnym predpokladom na prijatie do kadetnej školy. Dôležitá bola fyzická kondícia a príkladné správanie. Dôvody, prečo bol prijatý do školy v ďalekom Innsbrucku a nie do viedenskej kadetnej školy v Breitensee, sú nejasné. Výučba okrem vojenských predmetov (*Waffenlehre, Dienstreglement, Schießinstruktion, Exerzierreglement, Dienstvorschriften und Anstandslahre*) zahŕňala aj prírodrovedné (matematika, fyzika, prírodroveda, geografia, etc.) a spoločenskovedné oduby (všeobecné dejiny, náboženstvo, spev, hudba, jazyky, kreslenie). Súčasťou prípravy boli aj praktické kurzy, cvičenia a hry (*Schreibunterricht, Übungsschießen, Gesundheitspflege und Sanitätsdienst, Tanzen, Jugendspiele a pod.*). Absolvent kadetky sa mal dohovoriť po francúzsky a ovládať slovom a písmom minimálne jeden ďalší jazyk armády. V Lokšíkovom prípade to bola čeština, maďarsky nevedel. Odlišoval sa tak od iných slovenských dôstojníkov, ktorí v časoch monarchie slúžili najmä ako záložní dôstojníci a absolvovali základné a stredoškolské vzdelenie v maďarskom jazyku.

⁶ Bola to napríklad výuka poľnej telefónnej služby, stenografia, náuka o koňoch a jazdeckvo, všeobecné predmety súvisiace s armádnou logistikou. Lokšík v r. 1919 uviedol, že je „vycvičen v kulometní a technické službě“. Škola sa niekedy označuje aj ako „Train-Kadettenschule“, avšak táto špecializácia sa vyučovala len v poslednom roku prípravy kadetov. Škola sa mala nachádzať v priestoroch súčasnej budovy ministerstva obrany Českej republiky.

Kadet Michal Lokšík r. 1914
počas dovolenky vo Viedni

viac ako 100 km k Dnestruru. Bojová cesta Lokšíkovej 9. roty sa dá rekonštruovať aj na základe údajov registra zomrelých. Intenzívne boje viedol pluk v dňoch 23. a 24. apríla 1915 pri južnom sedle vrchu Skura medzi kótami 856 až 814. Úsek 9. roty bol bližšie pri obci

Cez dovolenku pred odchodom na front navštívil Lokšík svojich rodičov vo Viedni a nechal sa vyfotografovať v ateliéroch „SIG. BING“. O zaradení do trenčianskeho pešieho pluku v prihláške do čs. vojska napísal: „15. března 1915 byl jsem jmenován praporčíkem k pešímu pluku č. 71 z pražské kadetní školy. Dne 3. dubna prišel jsem k náhradnímu tělesu 71. pešího pluku do Szászvárosu, kde jsem konal službu co velitel čety. 13. dubna šel jsem s devátým pochodovým praporem na ruské bojiště, kde jsem konal službu co velitel setniny až do 13. srpna.“ Z textu vyplýva, že Lokšík si pomýlil české názvoslovie pre mesiace august a september⁷. Jeho aktívne zapojenie v bojoch trvalo až do 13. septembra. Plukovník Prey podpísal dňa 24. mája 1915 v Hordyni⁸ návrh na vyznamenanie Lokšíka striebornou medailou za odvahu I. triedy (č. 78651, foto). Viedol čatu z 9. roty 71. p. pl., správal sa odvážne a príkladne, a to nielen v postavení, ale aj ako veliteľ prieskumného oddielu na fronte pri vrchu Skura⁹. Tam konal obzvlášť cenné služby od 22. apríla do 8. mája 1915 ako delostrelecký pozorovateľ. Dňa 18. mája po dlhotrvajúcom a zložitom pozorovaní odhalil nepriateľské pozorovacie stanovište, vyšplhal sa na strom a „zložil“ (odstrelil) jedného muža, následkom čoho Rusi postavenie opustili¹⁰. Tento odvážny čin sa však musel odohrať až niekde v priestore Sambor – Hordynia, nakoľko po víťaznej rak.-uh. ofenzíve pri Gorličiach postúpil trenčiansky peší pluk

⁷ VÚA-VHA Praha, KL, ev. list 15144, prihláška do čsl. armády. Lokšíkov krátky pobyt v Szasvárosi sa časovo prekrýva s oveľa dĺhším pobytom Turanca od konca februára po koniec júla. Aj Turanec velil v r. 1914 čate z 9. roty, ale v bojoch u Gontovej už velil 4. guľometnej rote. K pluku na fronte dorazil v auguste 1915 a po nevydarených septembrových prielomoch si vojaci v tomto priestore vybudovali podzemné kryty a byty.

⁸ Dnešná ukrajinská obec „Гордуня“, poľsky Hordynia.

⁹ Katastrálne územie Hostovice, okr. Snina.

¹⁰ „Anlass: Tapferes und beispielgebendes Verhalten sowohl in der Stellung als auch als Visitierungsplat. Cmdt. vor der Front am Skura vrch; wo er als Art. Beobachter besonders wertvolle dienste leistete /:vom 22./4.-8./5.:/ Am 18/5 entdeckte er in der Stellung am Striviarz nach längerer; sehr schwieriger Beobachtung - durch erklettern eines Baumes -einen fdl. Beobachtungsposten u. erlegte einen Mann von demselben, worauf der Standpunkt von den Russen verlassen wurde.“ Príloha foto.

Parihuzovce. V tomto priestore pochovali minimálne 3 vojakov z 9. roty¹¹. Vojaka Repku zo štábnej roty pochovali pri kostole, ale napríklad záložného slobodníka Cabu z guľometného oddielu priamo na mieste, kde zomrel (kóta 814). Boje tu prebiehali ďalšie dva týždne. Ešte aj 5. mája na kóte 814 padol a bol pochovaný voják Heglas z 1. náhradnej roty¹². Väčšie straty zaznamenala 7., 11. a 14. rota pri kóte 856. Rýchly postup z tohto priestoru smerom k Dnestruru nasledoval až niekedy okolo 7. – 8. mája 1915. Záznamy o padlých vojakoch od 15. do 19. mája 1915 jasne dokladajú, že v tom čase bojoval 71. p. pl. už pri Sambore a Hordyni. Tam sa odohrala aj udalosť (odstrelenie pozorovateľa) spomenutá v návrhu na Lokšíkovo vyznamenanie.

Koncom júna sa pluk nachádzal juhovýchodne od Ľvova a postúpil z Hordynie približne 110 km ďalej na východ. Vojak Matejička z 9. roty padol pri Wolkove, okr. Przemyślany (Вовків, Перемишляни) dňa 2. júla 1915. Pochovali ho až 5. júla priamo na mieste, kde padol. Rovnáke miesto úmrtia a pochovania s trojdňovým posunom je zaznamenané aj pri vojakovi Ondákovi. V poľnom lazarete v Przemyšlanoch zomreli ďalší príslušníci pluku. Front tu bol teda značne nestabilný a až po znovudobytí stratených pozícii bolo možné pochovať spolubojovníkov. Po týchto udalostiach dňa 1. augusta 1915 podpísal plk. Hostasch návrh na druhé Lokšíkovo vyznamenanie (č. 221909). Miesto datovania je totožné s poštou XIV. divízie (*Feldpost 59*). Opisuje udalosti, ktoré sa odohrali asi 6 týždňov pred napísaním návrhu. Lokšík sa dobrovoľne prihlásil za veliteľa dôstojníckej spravodajskej hliadky, ktorá vyrazila z postavenia pri Hordyni a prepadla silnú nepriateľskú poľnú stráž. Ruská stráž utrpela straty a stiahla sa. Aj napriek prudkej bočnej palbe Lokšík poľnú stráž neustále prenasledoval až narazil na bunker s delostreleckou muníciou. V dôsledku silnejúcej priamej a bočnej palby od prenasledovania nepriateľa upustil, zhromaždil príslušníkov svojej prieskumnej hliadky a zavčas ráno sa aj s muníciou bez strát vrátil do vlastného (východiskového) postavenia.

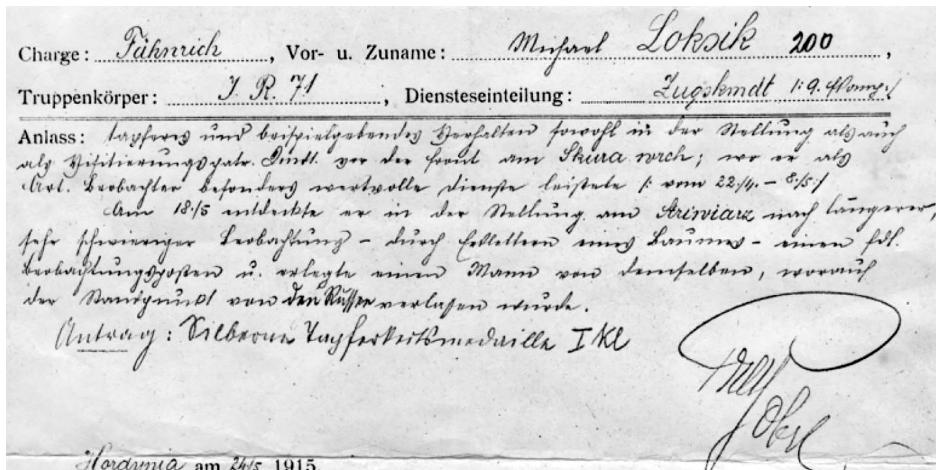
S účinnosťou od 1. septembra 1915 bol Lokšík povýšený na poručíka, ale už predtým velil celej 9. poľnej rote 71. p. pl. Návrh na ďalšie vyznamenanie zo 6. septembra 1915 uvádza, že 27. augusta 1915 viedol Lokšík s majstrovskou odvážnosťou svoju rotu proti nepriateľskému postaveniu v boji na Zlatej Lipe (rieka Zolota Lipa) za silnej nepriateľskej pechotnej a guľometnej palby. Po preniknutí do postavenia sa podieľal úspešne na prenasledovaní nepriateľa. Plk. Hostasch v návrhu (6. 9. 1915) upresňuje, že Lokšík koná už päť mesiacov poľnú službu a zranený neboli¹³. Jeho frontové výkony boli obdivuhodné a hoci bol z poručíkov pluku najmladší (uvedený až na poslednom mieste), tri vyznamenania pri jeho mene vynikajú¹⁴. Z opisu dôvodov na vyznamenania vyplýva, že Lokšík sa nevyhýbal ani nebezpečnej

¹¹ VHA Bratislava, K. und k. Infanterieregiment Nr. 71, Sterbregister, Tom III., Fol. 111, 112. Na význam registrov zomrelých 71. a 72. p. pl. pre rekonštrukciu bojovej cesty 27. brigády a 14. divízie v Karpatoch upozornil najmä TURÍK, Radoslav „Slovenské“ pluky rakúsko-uhorskej armády v karpatskej kampani 1914/1915, s. 31–32. In *Prvá svetová vojna v Karpatoch*, Ed. Peter Kónya. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2016, 338 s.

¹² Svedkom jeho smrti dňa 5. 5. 1915 bol npr. Hrádek, ktorý však zákratko padol v bojoch pri Hordyni 16. mája 1915. VHA Bratislava, K. und k. Infanterieregiment Nr. 71, Sterbregister, Tom III., Fol. 125, 139. Pochovanie npr. Hrádka potvrdil kpt. Blažej Schuster. Od 1. 5. 1911 vyučoval v pražskej kadetnej škole taktyku a Lokšíka mohol poznať ešte pred jeho príchodom na front.

¹³ „Führte seine Kompagnie im Gefechte an der Zlota Lipa am 27. August 1915 mit bravuröser Schneid im starken feindlichen Infanterie- und Maschinengewehrfeuer gegen die feindliche Stellung und nahm nach dem Eindringen in dieselbe an den Verfolgungskämpfen erfolgreich teil.
Steht seit 5 Monaten im Felde, war nicht verwundet.“

¹⁴ Podľa Rangliste z r. 1916 z gážistov získal bronzovú záslužnú vojenskú medailu (*Bronzene Militärverdienstmedaille am Bande des Militärverdienstkreuzes*) por. Sontag a por. Šojat. Pri ďalších siedmich menách poručíkov 71. p. pl. (Novák, Maras, Koncz, Cruss, Schubert, Orlinsky, Zerbes) žiadne vyznamenanie uvedené nie je.

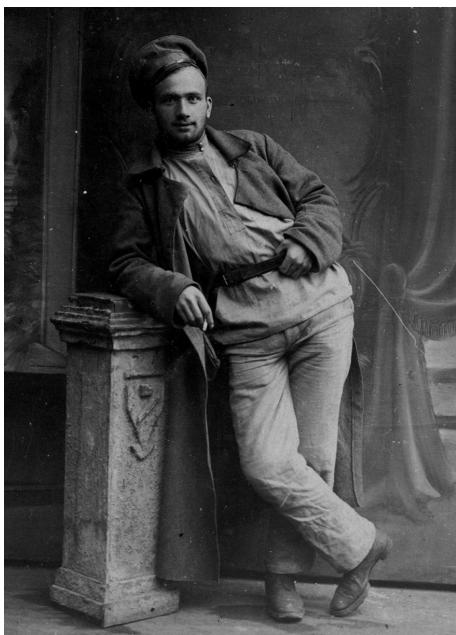
Návrh na prvé Loksíkovo vyznamenanie podpísaný plukovníkom Preym v Hordyni dňa 24. mája 1915. Prepis textu obsiahnutý v poznámke pod čiarou č. 10, komentár k podpisom na návrhoch uvedených v poznámke č. 15.

diverznej činnosti, prieskumu v noci a neočakávaným prepadom nepriateľa. Tieto akcie nasledovali po dôkladnom pozorovaní terénu, postavenia ruskej pechoty a delostrelectva.

Začiatkom septembra 1915 postúpil 71. p. pl. od Zlatej Lipy v rámci bojov 14. divízie ďalších asi 60 km a bojovalo sa až v priestore východne od obce Ditkovce (Дітківці), južne od známej vývýšeniny pri Gontovej. O tomto postupe sa zmienil aj veliteľ 14. divízie poľný podmaršal Csicseric v liste svojmu priateľovi generálovi Sarcotíčovi: „*27. augusta to bola moja divízia, ktorá vytvorila prielomový klin 2. armády. Takmer bez strát sa podaril tento vydarený kúsok. Potom však bola armáda vyhodená skoro na smrť, čo v polovici septembra viedlo k ťažkým bojom, z ktorých vyšla moja divízia s veľkou poctou, získala pochvalu vrchného velenia armády, mne to však spôsobilo otvorený konflikt s Böhm-Ermollim...*“¹⁵. Práve tieto ťažké boje znamenali koniec Loksíkovo nasadenia na východnom fronte. Pluk vyťažený rýchlym bojovým postupom, ktorý vôbec neboli bez strát, ako napísal Csicseric, sa 11. – 13. septembra medzi Malou Berezovicou (Мала Березовиця) a Ditkovcami dostal do defenzív a Loksík padol 13. septembra 1915 do ruského zajatia. Od Karpatského oblúka pri Parihuzovciach až po Berezovicu za necelých 5 mesiacov postúpil pluk približne 350 km a bolo len otázkou času, kedy sa Loksíkovo mladícke bojové nadšenie skončí smrťou, zranením alebo zajatím. Podľa údajov, ktoré uviedol v podkladoch pre uznanie dôchodku, bol zranený (*Kolbenheib am Kopf*) a liečil sa v Kyjeve až do 15. júna 1916. Oficiálny zoznam strát uvádza, že por. Loksík sa nachádza v zajateckom tábore Wolotschisk (Волочиськ)¹⁶. V tomto zozname sú aj ďalšie mená zajatých dôstojníkov zo 71. p. pl. Vo Wolotschisku sa nachádzali zál. por. Beck a Gardos a v ďalekom Tobolsku boli internovaní zál. práp. Čačala a Mitáček, zál. por. Jaro, kadeti ašpiranti Kaunitz a Kohn, zál. por. Dr. jur. Kenedich.

¹⁵ EDER, Hans, Der General der K. u. K. Armee und geheime Rat Maximilian Csicseric von Bacsány, s. 242, 243. Wien 2010. Dissertation. Všetky tri návrhy na Loksíkove vyznamenania boli podpísané veliteľom pluku (Prey 1x, Hostasch 2x), veliteľom brigády (Horwath 2x, nečít. podpis 1x), veliteľom divízie (Csicseric 3x) aj veliteľom V. Korpsu (Goglia 3x). Posledný návrh je opatrený pečiatkou „*K. u. K. 2. Armeeekommando*“ a rukou dopísané „*Res.N. 5695/VI Belobung durch das Armeeoberkommando*“. Podpis generála je nečitateľný, pravdepodobne je to podpis Böhm-Ermolliego. V januári 1916 bolo zverejnené, že por. Loksíkovi bolo udelené najvyššie pochvalné uznanie (*Allerhöchste belobende Anerkennung*). Feldblatt č. 440 zo dňa 14.1.1916, s. 5.

¹⁶ Verlusliste Nr. 436 z 1.7.1916, s. 3. „*Loksik Michael, Lt., IR 71, 2. Erskomp., Niederösterreich, Wien, 1897, Kriegsgef., Wolotschisk, Gouvernement Wolhynien, Russland.*“

Neoholený Michal Lokšík v „proletárskom“ oblečení po prepustení zo zajatia

Kerenského ofenzíve v júli. Bývalí zajatci sa mohli v Rusku zamestnať a vojna sa z ich pohľadu skončila. O rýchлом návrate domov často ani neuvažovali. Nie je vylúčené, že z obdobia po prepustení Lokšíka zo zajatia pochádza fotografia v „proletárskom“ oblečení. Lokšík je na nej neoholený, uvoľnene stojaci s cigaretou v ruke opretý o kulisu stípu s maľovaným pozadím²⁰. Akú prácu Lokšík v Rusku vykonával, nepodarilo sa objasniť. Nemal dobré spomienky na Rusov²¹ a po bolševickej revolúcii sa situácia ešte viac skomplikovala. Skúsenosti z Ruska mali trvalý vplyv na jeho neskôršie postoje, ktoré boli

¹⁷ KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207.

¹⁸ *Da weiß ich nur, dass er gesagt hat..., die waren eingeteilt, Kriegsgefangene und er dabei, die haben in Cari- cin die..., nicht die Toiletten, sondern die... wie heißt das..., Abfall... die Scheißhausgruben dort gereinigt... Es war irgendetwas, dass, zuerst eine..., jetzt weiß ich nicht ob das nicht mit der tschechischen Legion da irgendeine Verbindung war, weil er hat mir gesagt, es ist zuerst einen Weg gewesen mit der sibirischen Eisenbahn Richtung Vladivostok, also in den Osten hinein,... wie die umgedreht haben, das weiß ich leider Gottes nicht... SPOMIEN- KY SYNA, AudiozáZNAM.....*

¹⁹ KA, KM 5. Abt. 64-50/9 1918. „Sie wurden als freie Menschen erklärt Es gab keinen Unterschied mehr zwischen Offiziere und den russischen Soldaten, ebenso auch keine zwischen den russischen Soldaten und unseren Kriegsgefangenen. Sie konnten Geschäfte, Gewerbe betreiben, durften von Ort zu Ort wandern, öffentliche Versammlungen abhalten...“. Rakúske vojenské a civilné úrady boli o situácii v Rusku všeobecne veľmi dobre informované. K téme z novšej literatúry napr. MORITZ, Verena. 1917. ÖSTERREICHISCHE STIMMEN ZUR RUSSISCHEN REVOLUTION. Salzburg – Wien 2017. Residenz Verlag.

²⁰ Tu sa však nedá ani vylúčiť, že je to fotografia v prestrojení z rokov 1919/20 (Spaßfoto). Lokšík vedel zahrať divadlo a napr. v „preoblečení“ urobiť zo seba „proletára“ hovoraceho nemecky a rusky. Na fotografiách z obdobia pôsobenia v česl. vojsku je upravený, oholený a vo vojenskej uniforme.

²¹ „...pplk. Lokšík bol osobne zaujatý proti Rusom údajne ešte z býv. sv. vojny“. Zápisnica z 13. 4. 1948 s mjr. NB Ludovítom Kramplom, LS 440/1948, s. 88 proces s Jánom Žahorákom a spol. V tomto zmysle vypovedal Krampl už 4. 11. 1945: „V osobnich vécech byl spravedlivý a stihal každého. Byl zaujat proti Rusom jíž z I. svetovej války, kdy byl u nich v zajetí. Byl též zaujat proti ČSR. Nenávidel Maďary...“. Poznatky zo spisu I. zvl. odboru MV, KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207.

výrazne antiboľševické a protičeské. V prihláške do čs. armády v decembri 1918 zajateckú anabázu vôbec nespomenul.

Opis jeho činnosti „ve válce“ pokračuje: „*Od 2. března až do 20. srpna²² 1918 jsem byl u náhradního tělesa co instruktor kulometové náhradní setniny. Dne 22. srpna šel jsem jako jednotlivec na italské bojiště k přesímu pluku č. 71, kde jsem konal službu co referent veškerých kulometů u pluku.*“ Z textu vyplýva, že po prechode hraníc a povinnej karanténe prišiel Lokšík 2. marca 1918 do srbského Kragujevca. Tu boli zaiste skúmané aj okolnosti jeho zajatia a prípadná činnosť v Rusku. Dobrá informovanosť vojenského spravodajstva v Belehrade súvisí práve s prešetrovaním navrátilcov v tzv. ospravedlňujúcom konaní (správy kpt. Tascha, mjr. Šafránka a ī.). Lokšík sa neuvádza ani medzi osobami, ktoré svedčili proti kragujevským vzbúrencom, a ani medzi 26 dôstojníkmi – zaháľačmi v Kappelovej záverečnej správe. Nachádza sa až v rozkaze náhradného praporu č. 165 zo 14. júna 1918²³. Kedže z Kragujevca mu mal byť vymenovací dekrét odoslaný, pravdepodobne sa Lokšík v čase vzbury a popravy v Kragujevci nenachádzal. Vymenovací dekrét môže súvisieť s jeho povýšením na nadporučíka so spätnou účinnosťou od 1. augusta 1917. Lokšík mohol byť na dovolenke, kurze alebo konáť službu mimo náhr. praporu. Jeho odchod 22. augusta ako jednotliveca na taliansky front sa nepodarilo potvrdiť iným prameňom. Formulácia „*jako jednotlivec na italské bojiště*“ znie pochybne i z toho dôvodu, že v prihláške zatajil rodisko vo Viedni a ako miesto narodenia uviedol Borský sv. Jur. Pred vstupom do čs. armády pracoval zrejme vo vojenskej zásobovacej administratíve na nákladnej stanici Wien-Stadlau. Do akej miery mohla súvisieť táto činnosť s prácou referenta veškerých kulometu v 71 p. pl., nie je jasné. Priame nasadenie Lokšíka v bojoch na talianskom fronte je nepravdepodobné. V podkladoch pre dôchodok uviedol, že v Stadlau bol evidovaný ako príslušník rakúskeho Volkswehru na dovolenke (*diente 1918- Ende 1920 xxx u. nachträglicher Beurlaubung von Volkswehr-Stadlau*) a v období rakúskej republiky uvádza poberanie tzv. „*Mobilzulage*“²⁴. V období koniec r. 1918 – 1920 však jednoznačne slúžil v čs. armáde. Svojou činnosťou počas dovolenky v ČSR teda v konečnom dôsledku prekonal vo počte armád aj svojho kamaráta „*Pilfúzka*“²⁵, vojaka „len“ štyroch armád.

Lokšík sa pri vstupe do československej armády preukázal „*jmenovacím listom i s legitimací od náhr. tělesa pěš. pluku č. 71*“ ako dôstojník v aktívnej službe. Medzi zvláštnymi schopnosťami bol uvedený guľometný výcvik. Zapísaný bol ako „*svorák*“ ovládajúci jazyky „*slovensky, česky, polsky, německy*“. Príslušné vykonal v Malackách dne 20. prosince 1918 u 1. moravského praporu. Prihláška je podpísaná: *Malacky²⁶, dne 5. ledna 1919*. Na prednej strane je okrem Lokšíkovho podpisu (*Michal Lokšík, nadporučík*)

²² Prepísané, pôvodne napísané „října“.

²³ CHORVÁT, Peter – ZAŤKOVÁ, Jana – ČAPLOVIČ, Miloslav. 220. Rozkaz veliteľstva náhradného praporu pešieho pluku 71 dislokovaného v Kragujevci zo dňa 14. júna 1918. In *Pramene k vojenským dejinám Slovenska IV/1*, s. 339., VAVRUŠ, Ján. Záverečná správa kragujevského súdu. In *Zborník Trenčianskeho múzea v Trenčíne 2019*, s. 105, 106.

²⁴ Tu však treba opäťovne pripomenúť, že sa jednalo o dodatočný záznam, vykázanie činnosti v období 1918 – 1920, ktorý bol vykonaný až neskôr, teda po odchode z voj. služby v ČSR. Koncom r. 1918 bol rakúsky Volkswehr len v štádiu návrhu zákona, ktorý až 6. 2. 1919 bol schválený provizórnym národným zhromaždením republiky „Deutschösterreich“. Zákon predpokladal všeobecnú vojenskú povinnosť pre mužov od 18 – 41 rokov, kam spadal aj Lokšík. Mierovou zmluvou zo Saint-Geirmain (10. 9. 1919) sa tento zákon stal obsoletným a Volkswehr musel byť transformovaný na armádu vojakov z povolania, ktorá mohla mať najviac 30 000 príslušníkov z toho 1 000 dôstojníkov a 2 000 poddôstojníkov. V akej výške a na základe akých predpisov mala byť Lokšíkovi počas prvej republiky vyplácaná „*Mobilzulage*“, môže byť objektom ďalšieho výskumu.

²⁵ Vojenskú kariéru tohto dôstojníka spracoval KOZOLKA, Jaroslav. Vojak štyroch armád plukovník generálneho štábu Rudolf Pilfousek. In *Vojenská história*, 2018, roč. 24, č. 1, s. 119-143.

²⁶ Preškrtnuté Kroměříž, hore nad tým napísané *Malacky*.

aj podpis kpt. Stuchlíka s pečiatkou²⁷. V záZNAMNOM liste spísanom v Užhorode dňa 27. októbra 1919 Lokšík uviedol: „*Dne 17.XII.1918 podal jsem prihlášku o prijeti do čs. armady. Přijat do čs. armady, ev. č. 15144. Činnou službu nastoupil 17.XII.1918 v čs. armade.*“

Podľa Ježeka²⁸ moravský pluk vznikol dňa 12. 12. 1918 zlúčením peších jednotiek na západnom Slovensku východne od rieky Moravy až po Pezinok, Trnavu a Sereď. Z Moravy vysielané oddiely vytvorili nájskôr malackú a potom nádašskú skupinu. Medzi dobrovoľníkov sa hlásili aj Záhoráci. Pôvodný, asi 120-členný, asistenčný oddiel 25 strel. pluku (veliteľ npr. v záľ. Ripka) zotrval v Malackách²⁹ pomerne krátko a už 21. novembra 1918 odchádza do Kroměříža. Velenie v Maláckach prebral deň predtým (20. novembra) bývalý veliteľ náhradnej guľometnej roty 71. p. pl. kpt. Stuchlík. Záložný npr. Ripka bol jeho podriadeným. Tieto zmeny súvisia s aktivitami generálmajora Štiku, veliteľa čs. vojsk v Uherskom Hradišti³⁰. Malacká skupina bola 25. novembra 1918 premenovaná na I. oddiel holíčskej skupiny a oddiel sa podľa Ježeka od 8. decembra 1918 označoval ako „*čs. 25. střelecký prapor*“, resp. prvý prapor moravského pluku. V priestore Malacky bola teda zavŕšená integrácia čs. bojových jednotiek z domáceho vojska pod velením kpt. Stuchlíka³¹. Prapor mal (minimálny) početný stav 25 dôstojníkov, 360 mužov a 8 guľometov³². Za veliteľa guľometnej roty si Stuchlík vybral práve npr. Lokšíka³³. Z archívnych prameňov je ľažké zrekonštruovať, ako a kedy presne sa Lokšík objavil v tomto priestore. Analýza ŠTB z r. 1955 o jeho príchode na Slovensko v r. 1918 uvádza, že „*po ustanovení I. ČSR odejel s MUDr. G. Řehákem (který byl v roce 1950 ředitelem státní nemocnice v Bratislavě) a bratrancem L. Ozábalem na Slovensko a hlásil se jako Slovák ve Skalici u Dr. Blaho*³⁴“. Podľa záZNAMného listu bol Lokšík

²⁷ *Vid(del). v Malackách, dne 5. ledna 1919, Václav Stuchlík setník. Pečiatka: Velenie veleniu 25. strel. praporu na Slovensku. Prihláška bola už v nasledujúci deň (6.1.1919) v Trnave a M. N. O v Prahe jej vyhovelo dňa 21. 3. 1919. „Přijat do čs. armády Věst. 21. 1919.“*

²⁸ JEŽEK, Z. *Účast dobrovoľníkov v bojoch o Slovensko a Těšínsko v letech 1918-1919*. Praha 1937, s. 106.

²⁹ Oddiel npr. Ripku po príchode do Malackieku začiatkom novembra mal najviac 50 dobre zorganizovaných vojakov a dva guľomety. Dokonca príchod maďarského vlaku na stanicu do Malackieku zastavilo len asi 20 vojakov z tohto oddielu. Porovnaj: OSVETA, roč. I, č. 10 z 15. marca 1919, s. 1. Prepis textu P. Vrablec: www.dejinyzahoria.sk/2018/03/archiv_8.html Sídlom oddielu bol Pálffyovský kaštieľ. Prvá posila asi 50 mužov dorazila 9. novembra a ďalšia 11. novembra. Obsadili Devínske Jazero a Stupavu. Vojaci patrili pôvodne pod 25. peší pluk rak. uh. armády a za veliteľa im určili G. Megu. Ten mal z Gajára, Malackieku, Levára, Mor. Sv. Jánov následne naverbovať asi 1 prapor domáceho vojska. MEGO, Gejza. Slovenské národné hnutie v dobe pred svetovou vojnou, v čase vojny a po prevrate v okolí Vrbového. In *Slovenský prevrat. Sväzok I*, s. 103, 104. Ed. Karol A. Medvecký. Bratislava 1931.

³⁰ ZAPLETAL, Ř. *Druhý čs. peší pluk dobrovoľnický*, I. díl, Praha 1928, s. 46-47.

³¹ Pod Stuchlíkovo velenie zaradili aj vojakov spadajúcich pod G. Megu. Zaradení boli do 5. a 6. roty. Pozri náčrt Ježeka, str. 33 (Slováci, Mego).

³² Ježekove súčty o početnom stave dôstojníkov, vojakov a guľometov celého moravského pluku na s. 106 sa nezhodujú s počtami podľa jednotlivých prípravov na s. 106-107. Z celkových súčtov o príslušníkoch pluku sa dá odvodiť, že pod velenie kpt. Stuchlíka mohlo patriť podstatne viac vojakov.

³³ Stuchlík poznal Lokšíka z Kragujevca. V rak.-uh. armáde velením guľometných rôt poverovali najspôľahlivejších dôstojníkov. Často konali aj istú formu „propagačnej“ a „osvetovej“ práce. Podľa správy agenta Jindru zo 16. 5. 1918 kpt. Stuchlík povzbudzoval navrátilcov 71. p. pl. do ďalšieho boja proti Talianom „...ca. um 10 h vorm. kam Herr Hptm. Stuchlik in die Ubikation der Heimkehrer und bemühte sich die Mannschaft durch lehrreiche Reden aufzumuntern. Die Mannschaft zeigte sich wirklich gehoben und frügsam zu sein...“. VHA Bratislava, 5KK 1918 PREZ, šk. 485, 90-20-30-113, s. 3. Stuchlíkova guľometná rota bola v rámci náhr. prípravu 71. p. pl. v stálej bojovej pohotovosti (chránila muničný sklad) a podstatným spôsobom prispela k pacifikácii vzbúrencov.

³⁴ KS ZNB S ŠTB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207. Dr. Blaho bol ministrom prvej dočasnej vlády v Skalici od 6. 11. 1918 do začiatku decembra. Potom sa ujal úradovania Dr. Šrobára v Žiline. JANŠAK, Štefan. Prichod prvej československej vlády na Slovensko. In *Skalica 1918. Spomienky na príchod a postavenie dočasnej vlády pre Slovensko*.

veliteľom guľometnej roty od 17. decembra 1918 a už 18. decembra sa zúčastnil bojov u Devínskeho Jazera. Záznam o Lokšíkovom boji pri Devínskom jazere zatiaľ neboli prevereňiny iným prameňom. Výraznejšie prestrelky sa pri Devínskom jazere odohrali už v mesiaci november a príslušníci Stuchlíkovho práporu viedli od Devínskeho jazera výzvedný útok smerom na Devínsku Novú Ves až 30. decembra 1918 (pozri nižšie).

Prečo Lokšík prišiel na Slovensko? Dôvody nemuseli byť len národnobudovateľské, ale aj čisto pragmatické. Hoci z dokumentov (prihláška do čsl. armády, list gen. Parisa) jasne vyplýva, že vystupoval ako sebavedomý Slovák, v prvom rade bol konfrontovaný s katastrofálnou zásobovacou situáciou vo Viedni po rozpade monarchie. Na Záhorí mal príbuzných a mnohí Slováci profitovali z predaja poľnohospodárskych produktov v hlavnom meste. Mať tieto obchodné „toky“ pod kontrolou, znamenalo pre šíkovných jednotlivcov, alebo dobre organizované skupiny rýchly zisk za krátky čas. Správy o „rabovačkách“ a predaj do „Rakús“ je potrebné vidieť aj v tomto kontexte. Situácia v Dolnom Rakúsku nebola lepšia a bezpečnosť vo Viedni vzhľadom na rôzne boľševizmom inšpirované skupiny dokonca horšia. Deti boli podvýživené, kradli a žobrali a ľudia umierali osamelí vo svojich bytoch. Doprava fungovala mizerne³⁵ a uhlie na splyňovanie bolo potrebné importovať. Boľševický puč bol r. 1919 potlačený vojensky aj vo Viedni. Do roka sa po vojne z Viedne odstáhoval takmer každý desiaty obyvateľ. Rozklad armádnych a administratívnych štruktúr znamenal pre mnohých dôstojníkov a štátnych zamestnancov koniec stabilného príjmu, koniec istôt a perspektív chudoby.

Postavenie veliteľa guľometnej roty s hlavným sídlom v kaštieli v Malackách a k tomu ešte aj pri veliteľovi práporu, ktorého Lokšík osobne poznal, možno vnímať aj ako snahu vyhnúť sa ére neistoty a perspektíve chudoby, ktorú v tom čase poskytovala jeho rodna Viedeň. Okrem toho nebola až tak ďaleko od svojich príbuzných a v podstate sa tu cítil ako doma. Dobytie Bratislavы dostali na starosť talianski legionári. Zo Stuchlíkovho práporu sa v počiatočnej fáze do tejto akcie zapojila len jedna čata vedená por. Ripkom³⁶, 50 mužov z roty por. Grossa pod velením kadeta Šmida a oddelenie „strojnych pušiek“, ktorým velil šíkovateľ Kováč. Tieto guľomety sice patrili pod Lokšíkovu rotu, ale záznam, že by sa týchto bojov osobne zúčastnil, neboli zistený. Lokšík zostal pravdepodobne s jednou guľometnou čatou svojej roty ako ochrana veliteľstva práporu v Malackách až do marca, keď došlo k zrušeniu moravského pluku a integrácii jeho práporov do 1. čs. pluku. Stuchlíkov prápor dostal označenie II. prápor 1. čs. pluku a koncom marca z priestoru Malacky odchádza do Levoče. Tam prebehla od 1. apríla do 12. mája 1919 reorganizácia pluku. Dejiny tohto pluku pomerne obšírne spracoval plk. gšt. v. v. Zdeněk Ježek a v tomto ohľade je možné vierohodnosť údajov porovnať s Lokšíkovým záznamným listom z r. 1919³⁷.

Súčasťou reorganizácie pluku bola demobilizácia, ktorá zasiahala ročníky 1886 až 1892. Prápor I./1. bol rozpustený a 20. apríla mal pluk len dva práporu (II./1 a III./1). Stuchlíkov prápor (II./1) pozostával zo 4. roty (por. Plachý), 5. roty (por. Zábranský), 6. roty (npor. Maňák) a guľometnej roty pod velením npor. Lokšíka. Veliťom pluku bol mjr. Pirník. Dňa 6. mája sa pluk presunul do Košíc. Prápor II./1 bol umiestnený v barákovém ležení Barča, kde zostal až do 12. mája. Keď postup II. brigády na novú demarkačnú líniu Sečany-Salgótarján 10. – 12. mája zlyhal, z východu začala od 12./13. mája postupovať

³⁵ K problematike z novšej literatúry najmä HAIDER, Edgard. Wien 1918 – Agonie der Kaiserstadt. Boehlau 2018.

³⁶ Osveta, roč. I, č. 19 zo dňa 17. mája 1919, s. 2. „... zahájený bol postup na Prešporok výzvedným útokom na Devínskou-Novou-Ves dňa 30. dec. r. 1918, pri ktorom sa mimo 20 legionárov od 33 Čs. pluku súčastnilo sa oddelenie pozostávajúce z 20 mužov s dvoma kulomety I. Moravského práporu pod velením poručíka Ripky...“

³⁷ JEŽEK, Z. Účasť dobrovoľníkov v bojoch o Slovensko a Těšínsko v letech 1918-1919. Praha 1937, s. 75-103. VÚA VHA Praha, KL, záznamný list č. 15144.

III. brigáda. Jej cieľom bolo cez Pétervásár od východu dobyť Kistereny, do 19. mája prerušiť železničné spojenie Budapešť-Salgótarján a od 20. mája zasiahnuť do bojov tak, aby III. brigáda znemožnila ústup maďarského vojska zo Salgótarjánu, na ktorý zo severu tlačila II. a IV. brigáda. V tom čase mjr. Pirnik zastupoval veliteľa brigády pplk. Šemberu, ktorý mal dovolenku. Rozkazy veliteľom praporov vydal 17. mája na stanovisku Lemezgyár. Dňa 18. mája 1918 obsadili čs. vojaci most v Pétervásári a Stuchlíkov prapor zaujal popoludní výšinu západne od Ivadu. Na druhý deň o 6.30 hod. začal postup na západ. Prieskumnej hliadke praporu II./1 velil praporčík Šmid a o 8. hod. západne od Nádújfalu narazil na odpor obrneného vlaku. Keď vlak s pomocou brigádnej batérie zahnal, hlavný predvoj mohol pokračovať ďalej. Okolo 15.30 hod. prenikli vojaci Stuchlíkovho praporu cez Kistereny na výšinu západne od obce. Protiútok Maďarov zo severu od Salgótarjánu bol odrazený, 5. a 6. rota zaujala obranné postavenie, 4. rota zostala ako záloha v škole. Veliteľstvo pluku, brigády, ženijná rota a batéria prenocovali pri III. prápore. Úloha bola splnená a brigáda mohla v nasledujúci deň zasiahnuť do boja o Salgótarján z juhu. Avšak prapor z 2. čs. pluku, určený na zaistenie brigády od Siroku, bol v noci napadnutý a zatlačený do Pétervásáru. Nastala panika a tí čo nepadli do zajatia, ustúpili až na Ózd. Mjr. Pirnik nemal na zabezpečenie tyla dostatok síl a v noci o 2. hodine dňa 20. mája vydal rozkaz na stiahnutie z Kistereny severovýchodným smerom do postavenia na výšinu Mátraszéle. Tento rozkaz dorazil včas len k praporu III./1. a ten nepozorované ustúpil.

Prapor II./1 (Stuchlík s Lokšíkom) sa však ocitol v zložitej situácii. Maďari podnikli už za svitania so značnou presilou útok na tento prapor. Nasadené boli všetky zálohy a pod tlakom prevahy prapor II./1 začal ustupovať k Ivadu. Tam narazila 5. a 6. rota (Zábranský, Maňák) na maďarské oddiely, ktoré medzitým vytlačili kpt. Brauna z Pétervásáru. Presile sa nemohli ubrániť a mnoho vojakov padlo do zajatia (5 dôstojníkov, 113 mužov). Nebezpečenstvo zbadala včas len 4. rota a Lokšíkova guľometná rota, zvyšky praporu odbočili na sever a vyhli sa zajatiu. Ustúpili až do Ózdu na územie 35. legionárskeho pluku (mjr. Ajjeský). V Lokšíkovom záznamnom liste je o týchto udalostiach zapísané „*prap. neprietelem zničen*“.

Útok na Salgótarján neboli úspešný ani zo severu (II. a IV. brigáda). Československé vojsko následne opustilo Miškovec a aj zvyšky III. brigády s mjr. Pirnikom sa stiahli. Medzitým došlo k reorganizácii pluku. Stuchlíkov prapor pozostával už len zo 4. roty a z Lokšíkovej guľometnej roty. Pplk. Šembera sa vrátil z dovolenky a prevzal brigádu od mjr. Pirníka. Kpt. Stuchlík prevzal velenie 1. čs. pluku a podľa záznamného listu Lokšík sa stal veliteľom bývalého Stuchlíkovho praporu II./1. Veliteľstvo sa presunulo 29. mája do Tornale a 4. rota z praporu II./1 bola disponovaná na ochranu batérie do Stránskej (Oldálfalva).

Maďarskí boľševici 30. mája prerazili postavenie 35. legionárskeho pluku pri Bánréve, a aj prapor III./1. musel zaujať obranné postavenie pri Tornale západne od železničnej stanice. Južný okraj Tornale chránila ženijná rota posilnená dvoma čatami guľometov od 1. čs. pluku. Veľké boje nastali 1. júna. Po mohutnej delostreleckej palbe a s podporou obrneného vlaku sa maďarská armáda snažila preraziť v údolí a dostať sa do Tornale. Tu prebiehali urputné boje, avšak útoky stroskotali práve na postaveniach 1. čs. pluku. Až po slabšom odpore I/2 čs. praporu východne od železničnej trate, keď hrozil obchvat, ustúpil 1. čs. pluk do nových postavení pri Čoltove. Počas relatívneho pokoja dňa 2. a 3. júna boli obidva praporu zlúčené do jedného. Od 4. júna teda pozostával 1. čs. pluk len z jedného praporu III./1 pod velením kpt. Stuchlíka. Práve boje 4. júna 1919 patria podľa Ježeka medzi jeho najlepšie bojové výkony. Pluk z postavení pri Čoltove prerazil naspäť do Tornale a na výšinu 300 m Hubovo. Pri útoku bol ľažko zranený kpt. Stuchlík (neskôr zomrel) a velenie prevzal kpt. Vojáček. V Lokšíkovom záznamnom liste sú opísané tieto dni nasledovne:

„boj: *Tornalia, Gömorpanyi, Csolta, Legeny, Plešivec, zpäť na Csolta velitel pluku setník Stuchlík padl.*“

Po strate Hubovej sa prápor/pluk bránil na kóte 329/Béji, potom ustúpil na južný okraj Starne a neskôr ku Gemeru, kde zotrval v postavení až do 8. júna. Na rozkaz skupiny mjr. Prignota sa stáhuje k Plešivcu, Brzotínu a po prieniku maďarských oddielov z východu do Rožňavy sa celá skupina presúva nočným ústupom 10. júna až k Veľkej Polome. Do 15. júna zotrval prápor III./1 na južných svahoch kóty 708. Pre Lokšíka nastáva výnimočná situácia. V záznamnom liste je uvedené „*15.VI.-1919 Převzal jsem velení III/I. čs. praporu*“.

Cieľ bol vytýčený jasne. Opäťovné dobytie Rožňavy. Obchvatným manévrom cez hrebene od severovýchodu pôsobiť do boku maďarských oddielov a tak umožniť postup hlavnej skupine v údolí. Túto úlohu zvládol Lokšík naozaj príkladne. Ešte v noci sa presunul na svahy smerujúce ku kopcu Volovec a zistil, že od severovýchodu cez Volovec sa o obchvat usiluje aj nepriateľ. Avšak do priestoru poslal nepriateľ len jednu rotu a tú Lokšík „*rozprášil*“. Ďalšie dve roty rozdrvíl pri postupe od severu na Čučmu. Prápor III./1 bol vyznamenaný vojnovým krížom. V zdôvodnení sa uvádzia: „*III/I. čs. prapor dne 16. června pod energickým vedením npor. Lokšíka rozbil 2 nepriateľské roty pod prudkou palbou kulometů, učinil zajatce a pokračuje v postupe zmocnil se bojem Čučmy. Svým rychlým postupem ohrozil ústupovou čáru nepříteli, čímž uspíšil jeho zkázu a pomohl značně k dobytí Rožňavy.*“ Po tomto úspešnom obchvate prápor III./1 zabezpečil prístupové trasy do Rožňavy od východu a juhu. Nasledujúci deň obsadil Krásnohorské Podhradie a od 19. júna kontroloval južné svahy silického hrebeňa východne od Silice až po Jablonov nad Turňou. Nachádzal sa pri demarkačnej čiare a d'alej nepostupoval. Od 24. júna bolo dohodnuté zastavenie bojov a prápor zotrval v tomto priestore až do 1. júla. Podľa záznamného listu konačok Lokšík s práporom od 2. júla do 27. augusta 1919 pohraničnú službu v úseku od Turne nad Bodvou až po Plešivec, teda približne v línií súčasnej hranice. V rámci 1. čs. pluku boli opäťovne vytvorené prápory I./1 a II./1. Lokšík zostal veliteľom práporu III./1, pobočník por. Ripka, plukovník lekár Štok. dr. Perk, 7. setniny npor. Groh, 8. setniny npor. Maňák, 9. setniny npor. Hess, 3. kulometné setniny npor. Židlický. Veliteľ brigády pplk. Šembera oznámil zrušenie III. brigády k 31. júlu 1919. Dňa 27. augusta bol 1. čs. dobrovoľnícky pluk rozpustený a službukanajúcich vojakov pričlenili k 2. čs. pluku.

Svojimi bojovými výkonomi, disciplínou a vyznamenaniami Lokšík výrazne prevyšoval ostatných dôstojníkov, a preto bol od 2. septembra 1919 pridelený ku generálovi Hennocqueovi do 1. kancelárie generálneho štábu veliteľstva východnej skupiny. Jeho priamym nadriadeným bol mjr. Morstadt. Dňa 30. septembra 1919 napísal prvé hodnotenie: „*Velmi nadaný dôstojník pevný charakter, vážný a ustálený. Velmi pilný a pracovitý, svědomitý a starostlivý. Vyniká nejen duševně, nýbrž*

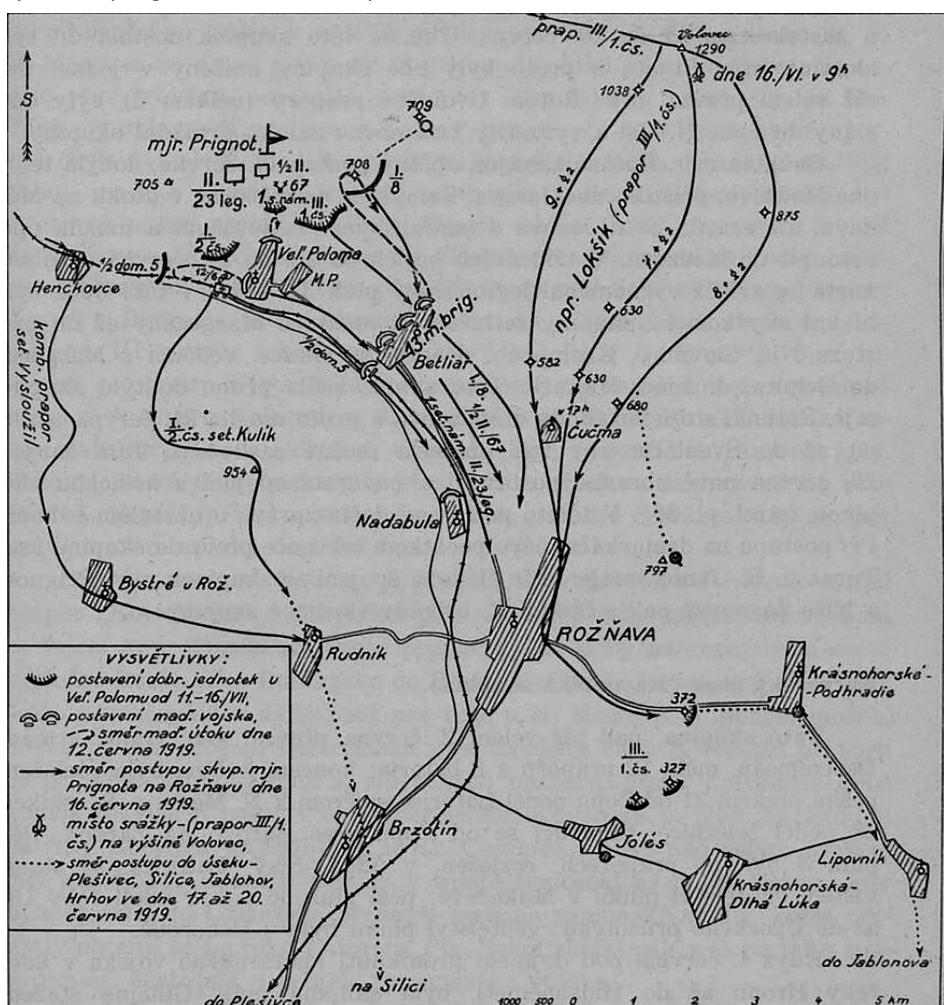

Nadporučík Michal Lokšík v uniforme príslušníka 1. čs. dobrovoľníckeho pluku vyznamenaný československým vojnovým krížom s bronzovou a zlatou hviezdicou

i vystupováním.“ Od 30. septembra do 30. novembra pracoval Lokšík na Krajinskom vojenskom veliteľstve v Užhorode. Pplk. Morstadt zapísal 1. decembra 1919 do záznamného listu: „Vážný pevný charakter, veľmi nadaný, bystrý a prozretelný. Má veľké všeobecné a vojenské vzdelená a schopnosti, jichž výhodně ve prospěch služby používa. Veľmi pilný a pracovitý neúnavný svědomitý a starostlivý bez ohľadu na vlastnú osobu. Proti predstaveným úslužný, ku podriadeným ochotný při tom ale přiměřeně přísný. Vyniká nejen duševně, nýbrž i vystupováním a mohu výborného

Lokšík sa rád fotografoval pri koňoch.
Fotografia vznikla krátko potom,
ako ho vyznamenali čs. vojnovým krížom.

Bitka pri Rožňave, 1919, Náčrt boja z publikácie JEŽEK, Z.
Účasť dobrovoľníkov v bojoch o Slovensko a Těšínsko v letech 1918-1919. Praha 1937.

Po obchvate Rožňavy obsadił Lokšíkov prapor 17. júna Krásnohorské Podhradie a 18. júna 1919 prechádzal cez Lipovník (Hárskút), kde sa vojaci odfotografovali. Lokšík stojaci v druhom rade prvý sprava s pobočníkom. Zaujímavostou je voják s negroidnými črtami tváre v druhom rade celkom vľavo.

Lokšík s pobočníkom študujú mapy s dohodnutou demarkačnou líniou. Na stole okrem čiapky a bičíka (rajtštok) stojí zarámovaný diplom – vyznamenanie čs. vojnovým križom. V pozadí opretá o stenu zástava s nápisom „I. Českosl. pluk 3. prapor“. Zástava – prápor sa v súčasnosti nachádza v depozitári zbrani Trenčianskeho múzea v Trenčíne.

tohto dôstojníka co nejvŕealej doporučí.“ Odporúčanie sa týkalo Lokšíkovo pridelenia na „*Presidium*“ Krajinského vojenského veliteľstva pre Podkarpatskú Rus od 1. decembra 1919, kde bol prednóstom mjr. Šerl a pôsobil tu aj mjr. gen. štábu Materna. Od 12. januára 1920 sa Lokšík stal osobným pobočníkom generála Parisa a k 30. januáru 1920 bol pridelený k spravodajskej kancelárii (oddeleniu) KVV pre Podkarpatskú Rus (*II. Bureau*). Podľa záznamného listu viedli toto oddelenie francúzski dôstojníci Gastey a Diraison. Všetky ostatné hodnotenia sú napísané vo francúzskom jazyku. Transkripciu rukopisných záznamov, ktoré sa dali prečítať, publikujeme spolu s prekladom:

1.

Hodnotenie napísané 16. (26?) októbra 1919, podpis nečitateľný

Excellent officier énergique et tout dévoué. A parfaitement commandé son bataillon, en particulier le 16 juin à Roznava a été à ce moment-là cité l'ordre, et a eu un bataillon sous son commandement, cité à l'ordre de la Division. A été également l'objet d'une proposition pour le grade de capitaine. Officier très méritant.

Detail zo skupinovej fotografie s 3 guľometmi v lese – miesto neznáme – Lokšík stojí v zadnom rade v čiapke nadporučíka. Pri strednom guľomete pes (zrejme nem. ovčiak). Lokšík používal cvičených psov na strážne, ale aj prieskumné účely. Z rokov 1921 – 1922 je známe, že choval čierneho dobermana.

Vynikajúci dôstojník, energický a veľmi oddaný. Bravúrne viedol svoj prápor, obzvlášť 16. júna pri Rožňave, bol vtedy v rozkaze pochválený, a pod svojím velením mal prápor pochválený v divíznom rozkaze. Bol taktiež navrhnutý na hodnosť kapitána. Veľmi zaslúžilý dôstojník.

2.

Hodnotenie napísané 23. decembra 1919, podpis pplk. d'Alauzier, náčelník generálneho štábu hlavného veliteľstva pre Karpatskú Rus s krátkym záznamom „*Mêmes notes*“ a podpisom generála Hennocque.

J'apprécie beaucoup le Lt Loksick qui est un officier travailleur, intelligent et très consciencieux. Dans l'intérêt de l'Armée il y a lieu de donner un avancement rapide à un officier de sa valeur.

Mêmes notes

Veľmi si vážim (n)por. Lokšíka, ktorý je dôstojník pracovitý, inteligentný a veľmi svedomitý. V záujme armády by sa malo dôstojníkovi jeho kvalít umožniť rýchle povýšenie.

Hodnotím rovnako.

3.

Hodnotenie napísané 27. januára 1920, podpis generála Parisa

Depuis que j'ai pris le commandement du bataillon je n'ai eu qu'à me louer des services du Lt Loksick. Officier très consciencieux, très dévoué, intelligent et travailleur. Il mérite d'être poussé. Le..?..K.R.

Odkedy som prevzal velenie práporu, môžem iba chváliť služby (n)por. Lokšíka. Je to dôstojník veľmi svedomitý, veľmi oddaný, inteligentný a pracovitý. Zaslúži si byť povýšený.

.....?....K.R. (skratka funkcie podpísanej osoby)

4.

Hodnotenie napísané 12. júna 1920, podpis prednosta spravodajského oddelenia menom Gasteay

Le Lt Loksick a depuis ses dernières notes continué à donner des preuves constantes de son dévouement et de son ardeur au travail. Rend au Bureau de Renseignements d'excellents services dans les questions de police et d'information auxquelles il a été spécialisé. Donne par ailleurs le meilleur exemple d'ordre et de méthode, de jugement sain et d'esprit militaire. Mérite un avancement pour lequel il a déjà été spécialement proposé. Le Chef de Bureau de R?.

(N)por. Lokšík od posledného hodnotenia neustále dokazuje svoje zanietenie a obetavosť v práci. Poskytoval spravodajskému oddeleniu vynikajúce služby vo veciach policiajných aj informačných, na ktoré bol špecializovaný. Dáva najlepší príklad poriadku a spôsobu práce, zdravého úsudku a vojenského ducha. Zaslúži si povýšenie na ktoré bol už mimoriadne navrhnutý. Šéf s.(pravodajského) oddelenia.

5.

Hodnotenie napísané 14. júna 1920, podpis pplk. d'Alauzier

Notes ci-contre entièrement confirmées

Le Lt Loksick mérite à tous égards de passer au grade supérieur

Le chef d'E.M. du 6.....V.P.C.R.

Hodnotenie tu vedľa uvedené (stípec 25, hodnotenie 4.) úplne potvrdzujem.

(N)por. Lokšík si vo všetkých ohľadoch zaslúži dostať vyššiu hodnosť.

Šéf D.(ohodového?) V.(ojska?, misie?) 6.....V.P.C.R. (význam skratky nejasný).

6.

Hodnotenie napísané 20. augusta 1920, podpis pplk. d'Alauzier

Notes ci-dessus pleinement confirmées. Excellent officier sous tous les rapports

20 Août 1920 Le Chef d'E.M.

Úplne potvrdzujem vyššie uvedené hodnotenie. Vynikajúci dôstojník vo všetkých ohľadoch. 20. augusta 1920 Šéf D.(ohodového?) V.(ojska?, misie?)

7.

Hodnotenie napísané 8. septembra 1920, podpis prednosta spravodajského oddelenia menom Gasteay

Continue de travailler avec une ardeur inlassable et parfois fébrile. Resté au côté du Chef de Bureau, le seul officier informé des questions en cours, s'est dépensé à l'accomplissement de son travail, malgré des préoccupations personnelles influant sur son état de santé.

S neúnavnou a niekedy (až) horúčkovitou horlivosťou pokračuje vo svojej práci. Zostal po boku vedúceho oddelenia, jediný dôstojník informovaný o prebiehajúcich záležitostach. Venoval sa dokončeniu svojej práce napriek osobným obavám ohľadom svojho zdravotného stavu.

8.

Hodnotenie napísané 1.10.1920, podpis ťažko čitateľný, pravdepodobne Diraison s prihliadnutím na neskôršiu poznámku ceruzkou „*mjr. Diraison 22/8-30/9*“

Notes ci-dessus confirmées Le 1/10/20 Le Chef d'E.M.

Potvrdzujem vyššie uvedené hodnotenie 1.10.20 Šéf D.(ohodového?) V.(ojska?, misie?)

Napriek požiadavke francúzskej vojenskej misie, k povýšeniu Lokšíka na kapitána už nedošlo. Zmienky o obvineniach zo špinážnej činnosti v prospech Maďarska, o ktorých sa pri výsluchoch v 50. rokoch mal vyjadriť napríklad Ján Stanek³⁸, sa v kvalifikačnej listine Michala Lokšíka nenachádzajú. Naproti tomu spravodajská práca pre francúzsku vojenskú misiu je z archívnych prameňov evidentná. Francúzsi sa na Lokšíka nesťažovali. Podľa hodnotenia Gasteya (hodn.4) bol Lokšík vo veciach policajných a informačných „špecializovaný“ a bol jediným dôstojníkom informovaným o „prebiehajúcich záležitostach“ (hodn.7). Akými konkrétnymi vecami, resp. úlohami, bol poverený, môže byť objektom ďalšieho výskumu. Jedna z možných Lokšíkových úloh mohla spočívať v odhalovaní bolševických agitátorov, ich identifikácia a monitorovanie na Podkarpatskej Rusi, východnom Slovensku, príp. v Maďarsku. Nebola tu len hrozba expanzie bolševizmu, ale aj otázka ukrajinských utečencov, vojenských vyzvedačov a pohraničné incidenty na maďarskej i poľskej hranici. Svojou vizážou pri miernom maskovaní, teatrálnošťou, prízvukom, ale aj s praktickými skúsenosťami z Ruska, by Lokšík bez problémov dokázal „zahrať“ proletára židovského pôvodu z Viedne, načúvať zhromaždeniam, zbierať informácie priamo v teréne. Nie je vylúčené, že pri spravodajskej práci používal aj siet vlastných agentov, akým mohol byť Mikší Weiszer³⁹. Predbežne sa zdá, že obvinenia zo špináže v neprospech ČSR sú neskôršieho dátu (1926 – 1930?) a posúdenie časovej postupnosti, kedy a ako tieto obvinenia vznikli, neboli objektom podrobnejšieho výskumu. Podľa poznámok v záznamnom liste mali vojenské orgány ČSR koncom roka 1920 zaslať rozkaz na preloženie Lokšíka do Čiech k čs. ppl. č. 29. O špináži tu žiadna zmienka nie je. Ďalšie poznámky uvádzajú šetrenie a zápis „*nenaštoupil doma u čs.p.pl.29 službu*“ a „*neprihlásil u svého přidelen. peš. ppl. 29*“. Divízny súd rieši vec ako zbehnutie. Vojenská administratíva však narazila na problém Lokšíkovej štátnej príslušnosti. Bol sice vydaný zatykač a pri jednej zo svojich cest na Slovensko bol Lokšík aj zatknutý, ale súd ho zbavil obžaloby „*ze zločinu deserce, ježto v době, kdy se tohoto zločinu dopustil byl nesporně rakouským státním příslušníkem a po neprávu zařazen do čs. vojska*“. Proti rozsudku nepomohla ani sťažnosť generálneho vojenského prokurátora v Prahe. Oslobodzujúci rozsudok nadobudol právoplatnosť dňa 1. 7. 1924. Vojenský prokurátor „*odvolał zmateční stížnost*“.

³⁸ Ide tu o výpovedi Jána Staneka na MNO dňa 7.3.1950. KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207. Na všeobecnú účelosť výpovedi Jána Staneka podľa premenlivosti politických režimov poukázal KLUBERT, Tomáš. Zhrdzavená legenda „Železného kapitána“. In *Slovenská republika 1939-1945 očami mladých historikov*. I. Zborník príspevkov z prvého sympózia Katedry história Filozofickej fakulty UCM Trnava, Modrová, 19.-20. apríla 2002. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2002, s. 201-232.

³⁹ KS ZNB S ŠtB Bratislava, BA-V, arch. č. 1207.

Ako bolo vyšie uvedené v hodnotení Gasteya (hodn.7), Lokšík mal obavy o svoj zdravotný stav. Zaiste sa dostavila aj únava z nepretržitej vojenskej služby. Vo Viedni sa situácia medzitým stabilizovala a po návrate Lokšík už nemal záujem slúžiť v armáde, kde boli protežovanou skupinou legionári. Jeho záujem o jazdu na koňoch, chov a výcvik psov ho motivovali k štúdiu na vysokej škole veterinárnej. Vo Viedni sa popri obchodným aktivitám angažoval aj v krajskom spolku „Svätá Rodina“. Tam našiel aj svoju budúcu manželku. Odchod z ČSR vôbec nevnímal ako dezerciu. Prevelenie do českého regimentu považoval za intrigu legionárskej „kliky“, podraz, ktorý neboli ochotní akceptovať. Legionárska „klika“ bránila Lokšíkovi v ďalšom služobnom postupe a nakoniec nielen jeho, ale aj celý francúzsky generálny štáb z ČSR vyhnala („aus der ČSR hinausgekelt“, rukopis, pozn. 5). To bola, ako sám píše, tiež príčina jeho neskoršej politickej radikalizácie (rukopis, pozn. 1). Lokšík sa postupne pripojil k širšiemu okruhu podporovateľov slovenskej samostatnosti a k prívržencom Vojtecha Tuku. V máji 1939 mu bolo udelené slovenské občianstvo. V porovnaní s počiatkami jeho vojenskej kariéry je však toto obdobie oveľa intenzívnejšie skúmanou tému v početných novších publikáciách známych autorov⁴⁰.

Príloha

ZEMSKÉ VOJENSKE VELITELSTVÍ
PRO PODKARPATSKOU RUS

SKUPINA GENERALNIHO STABU

P r e k l a d .

23.02.1920

UZHOROD, DNE 23. UNORA 1920.

2.KANCELAR

Cislo

172/a

GENERAL P A R I S ZEMSKY VELITEL,
PaNU GENERALOVI NACELNIKU GENERALNIHO STABU

v.

P R A Z E .

General HENNOCQUE predložil Vám pod cislem 5336/I pripis, jehož opis prikladam, ve kterém zadal o sdelení jak bylo vyřízeno svého casu podané zadání na povýšení nadp. LOKSIKA Michala, prideleného Z/ V.V. pro Podkarpatskou Rus, skupine gen.stabu

Dovolují si Vás znova upozornit na případ Nadpor. LOKSIKA.

Tento vyborný důstojník, který se znamenite osvedčil u oddílu, kde byl pověřen velitelstvím praporu, a který neustále po dobu nekolika měsíců prokazoval ty nejlepší služby gen. stavu východní slovenské skupiny a později zemskému velitelství Podkarpatské Rusi, v každém svém pridelení a v slu-

⁴⁰ BAKA, Igor. *Slovenská armáda vo vojne proti Sovietskemu zväzu a slovensko-nemecké vzťahy 1941-1945*. Bratislava : VHÚ 2019, 537 s., MIČIANIK, Pavel. *Slovenská armáda v tažení proti Sovietskemu zväzu II. (1941-1944)*. Banská Bystrica : DALI-BB, 2020, 412 s. 1.

zbe kterou zastaval co dustojnik 1° a 2° kancelare osvedcil své nejlepsi vlastnosti,oddanosti,pile,taktu a usudku spolu s dokonalym vojenskym chovanim.

Nadporucik LOKSIK dle svého poradi mel by byti jmenovan kapitanem v zari 1920.

Bylo by politovani hodno, kdyby tento mlady a velmi dobrý dustojnik,puvodem Slovak, co jeden z prvnich prispel k rozmnozeni rad republikanského vojska a který od té doby svým vyznacnym chovanim upozornil na sebe své predstavené v kazde prilezitosti - jak statecnosti v boji tak i svou osobni prací, nebyl odmenen mimoradnym povysenim.

1 priloha.

Podepsan:

General P a r i s v.r.

COMMANDEMENT SUPERIEUR

.....rég... Carpa...

Sortie...

N°

Rukopisné poznámky:

1.

Dies auch ein Grund, zu meinem späteren polit. Radikalismuses

2.

Übersetzung aus dem Original franz. Text *./.Note./.*

3.

leider sind wichtigere Unterlagen rätselhaft verschwunden

4.

./. Franzose./.

5.

Der franz. Gen. Stab mit Oberkmdt. wurde später von der čech. Legionärenclique aus der ČSR hinausgekelt!

Vlastnoručné nemecké poznámky Michala Lokšíka sú na českom preklade listu generála Parisa napísané červeným prepisovacím perom. Poznámka 1. sa nachádza vpravo hore pod dátumom, poznámka 2. na úrovni textu „v Praze“ na ľavej strane. Poznámka 3. je na ľavom okraji napísaná po dĺžke papiera, poznámka 4. sa nachádza pod menom Paris a poznámka 5. je vľavo dole. Dátum „23.02.1920“ vpravo hore je napísaný modrým perom. Sklon písma by zodpovedal Lokšíkovmu rukopisu. Veľkosť písma je podstatne menšia ako poznámky písané červeným perom. Číselný dátum súvisí s tým, že Lokšík nie celkom dobre ovládal české názvoslovia mesiacov a pre vlastnú orientáciu dátum dopísal číselne, inokedy ako poznámky napísané červeným perom. Jednacie číslo „172/a“ je napísané modrým atramentovým perom a podčiarknuté. Na štyroch miestach rovnakým perom sa pokúsil pravdepodobne prekladateľ alebo korektor doplniť českú interpunkciu, ale nakoniec to vzdal, lebo strojopisný text je pomerne husto písaný. Dĺžen má len dlhé „e“, teda „é“. Dĺžen je veľmi krátky. Z tohto sa dá usudzovať, že písací stroj, na ktorom bol preklad napísaný mal francúzsku klávesnicu. Strojopis má modro-fialovú farbu písma (strojopis kópia?). Pečiatka dole „COMMANDEMENT SUPERIOR..atd..“ je vyblednutej modrosivej farby. Veľkosť papiera zodpovedá obdobiu 1910 – 1920. Tento dobový preklad vyhotovili buď priamo v Užhorode, alebo krátko po doručení francúzskeho originálu do Prahy. Kedy Lokšík preklad získal sa už nedozvieme, poznámky červeným perom dopísal okolo roku 1965 – 1968 (hrubý odhad).

J. VAVRUŠ: DIE ANFÄNGE DER MILITÄRKARRIERE VON MICHAEL LOKSIK
UND EIN BRIEF DES GENERAL PARIS

Michael Loksik wurde am 12.1.1897 als Sohn einer slowakischen Gemüsehändlerin und eines Tagelöhners in Wien geboren. Er besuchte die Volks- und Realschule und ab 1912 die Infanteriekadetenschule in Innsbruck und Prag. Nach der Ausmusterung wurde er dem IR71 zugeteilt und als Zugskommandant an die russische Front geschickt. In fünf Monaten wurde er dreimal ausgezeichnet. Die Belohnungsanträge beschreiben den Loksik als einen mutigen, beispielgebenden jungen Berufsoffizier, der sich freiwillig zu den Aufklärungspatrullen gemeldet hatte und als Artilleriebeobachter tätig war. Er befehligte Überfälle auf feindliche Feldwachen und als Kompaniekommendant führte er den Angriff gegen eine feindliche Stellung an der Zlota Lipa durch, wo er nach dem Eindringen in die feindliche Stellung erfolgreich an den Verfolgungskämpfen teilnahm. Er beteiligte sich auch an den ruhmvollen Durchbruchkeil der XIV. Division, bei dem diese vom Armeeoberkommando eine Belobigung erwarb, Loksik aber verwundet und gefangen wurde. Im Spital in Kiew wurde er geheilt und im September 1917 aus der Gefangenschaft entlassen. Der Streit mit den tschechischen Legionären in Caricin führte dazu, dass er im Februar 1918 heimkehrte. Danach war er als Referent für Maschinengewehre und als MG-Instruktor bei dem IR71 zuständig. Ende 1918 fuhr er mit seinem Wiener Cousin Ozabal nach Skalica und meldete sich als Slowake bei Dr. Blaho, der nach dem Umsturz im Auftrag der Prager Regierung in der Slowakei eine neue Verwaltung organisierte. Loksik war ab 17. Dezember 1918 als Kommandant der MG-Kompanie bei dem Bataillon Stuchlik in Malacky. Später wurde das Bataillon in das erste tschechoslowakische Freiwilligenregiment integriert und Loksik beteiligte sich mit Stuchlik an den Kämpfen gegen ungarische Bolschewiken. Nach den Kampfhandlungen bei Kisterenyé hatte sich die MG-Kompanie rechtzeitig zurückgezogen und das geschlagene Bataillon bewährte sich auch bei weiteren Kämpfen in der Nähe von Tornala. Stuchlik wurde zum Regimentskommandant befördert, fiel aber nach einem Gegenangriff bei Coltovo. Die restlichen Soldaten des Regiments wurden bei Velka Poloma in einem einzelnen Bataillon (III./1) neu aufgestellt und ab 15.6.1919 übernahm Oberleutnant Loksik die Führung. Gemeinsam mit anderen Truppen der tschechoslowakischen Armee begann er einen Angriff zur Wiedereroberung der Stadt Roznava. Loksik wurde beauftragt den linken Flügel zu führen. In der Nacht besetzte er mit seinen Soldaten rechtzeitig den Berg Volovec, versprengte eine feindliche Kompanie und führte ein Umgehungsmanöver über ein bewaldetes Gebiet durch, bei dem zwei weitere feindliche Kompanien niedergemetzelt wurden. Ungarische Bolschewiken wurden in Roznava teilweise eingekesselt und Loksik kontrollierte mit dem Bataillon die östlichen und südlichen Einfahrten der Stadt. Nach erfolgreichem Kampf wurde er mit dem tschechoslowakischen Militärkreuz ausgezeichnet und weckte auch die Aufmerksamkeit der französischen Militärmision. Mit 27.8.1919 wurde das 1. Regiment aufgelöst und Loksik bekam einen neuen Auftrag im 1. Bureau des Generalstabes bei General Hennocque. Im Januar 1920 wurde er als Adjutant von General Paris zum Landeskommmando der Carpatho-Ukraine bestellt und ab 30.1.1920 der Nachrichtenabteilung zugeteilt. Er leistete für das Intelligence Bureau (Nachrichtenabteilung) einen ausgezeichneten Dienst in Polizei- und Informationsangelegenheiten, auf die er sich spezialisiert hatte. Er gab das beste Beispiel für Ordnung und Arbeitsmethode, und zeigte gesundes Urteilsvermögen und militärischen Geist. Er wurde für die Beförderung zum Hauptmann vorgeschlagen. Trotz eines persönlichen Interventionsschreiben des Generals Paris wurde er aber nicht befördert. Durch Befehl der tschechoslowakischen Armee wurde er zum IR29 kommandiert, was Loksik aber nicht akzeptierte und vor Weihnachten 1920 nach Wien zurückkehrte.

Nach der Rückkehr inskribiert er sich an der Tierärztlichen Hochschule und beteiligte sich später an einem slowakischen Verein „Svätá Rodina“ (Heilige Familie) in Wien. Die tschechoslowakische Militäranwaltschaft leitete ein Strafverfahren wegen Desertion ein. Von dem Divisionsgericht wurde er aber freigesprochen, weil er beweisen konnte, dass er österreichischer Staatsbürger war und „ungerechtfertigt“ in die tschechoslowakische Armee einbeordert wurde. In der auf einer Schreibmaschine durchgeführten Übersetzung ins Tschechische des auf französisch verfassten Briefes von General Paris hat Loksik in den 60er Jahren die Nichtbeförderung mit eigenhändigen Notizen kommentiert. Er hat dort auf Deutsch geschrieben, dass diese Angelegenheit auch ein Grund für seinem späteren politischen Radikalismus war und für die Vertreibung aus der Armee die tschechischen Legionäre die Verantwortung tragen. Die Legionärsclique hatte nämlich nicht nur ihn, sondern auch den oberkommandierenden französischen Generalstab aus der CSR „hinausgeekelt“. Loksik war später als einer der Wiener Vertreter der slowakischen Unabhängigkeit, der sog. „Wiener Slowaken“, bekannt und er gehörte auch zu einem Kreis von Unterstützern des späteren slowakischen Premierminister Tuka. Dieser hat dann auch durchgesetzt, dass dem Loksik im Mai 1939 die slowakische Staatsbürgerschaft erteilt wurde.

Zoznam použitej literatúry:

BAKA, Igor. *Slovenská armáda vo vojne proti Sovietskemu zväzu a slovensko-nemecké vzťahy 1941-1945*. Bratislava : VHÚ, 2019, 537 s. ISBN 978-80-89523.

CSÉFALVAY, František a kol. *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939-1945*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2013. e-ISBN 978-80-89523-27-6.

EDER, Hans, Der General der K. u. K. Armee und geheime Rat Maximilian Csicsseries von Bacsány, s. 242, 243. Wien 2010. Dissertation.

HAIDER, Edgard. Wien 1918 – Agonie der Kaiserstadt. Boehlau 2018. ISBN 9783205204862.

CHORVÁT, Peter – ZAŤKOVÁ, Jana – ČAPLOVIČ, Miloslav. 220. Rozkaz veliteľstva náhradného praporu pešieho pluku 71 dislokovaného v Kragujevci zo dňa 14. júna 1918. In *Pramene k vojenským dejinám Slovenska IV/1*, s. 339. ISBN 978-80-89523-40-5.

JANŠÁK, Štefan. Príchod prvej československej vlády na Slovensko. In *Skalica 1918. Spomienky na príchod a postavenie dočasnej vlády pre Slovensko*. ISBN 978-80-85446-98-2.

JEŽEK, Z. *Účasť dobrovolníkov v bojích o Slovensko a Těšínsko v letech 1918-1919*. Praha 1937, s. 106.

KLUBERT, Tomáš. Zhrdzavená legenda „Železného kapitána“ In *Slovenská republika 1939-1945 očami mladých historikov. I.* 201-232. ISBN 80-89034-75-6.

KOZOLKA, Jaroslav. Vojak štyroch armád plukovník generálneho štábu Rudolf Pilousek. In *Vojenská história*, 2018, roč. 24, č. 1, s. 119-143. ISSN 1338-7154.

MEGO, Gejza. Slovenské národné hnutie v dobe pred svetovou vojnou, v čase vojny a po prevrate v okolí Vrbového. In *Slovenský prevrat. Sväzok I*, s. 103, 104. Ed. Karol A. Medvecký. Bratislava 1931.

MIČIANIK, Pavel. *Slovenská armáda v tažení proti Sovietskemu zväzu II. (1941-1944)*. Banská Bystrica : DALI-BB, 2020, 412 s. ISBN 978-80-81412356.

MORITZ, Verena. 1917. *Österreichische Stimmen zur Russischen Revolution*. Salzburg – Wien 2017. Residenz Verlag. ISBN 978-3-7017-3408-5.

TURÍK, Radoslav. „Slovenské“ pluky rakúsko-uhorskej armády v karpatskej kampani 1914/1915, s. 31-32. In *Prvá svetová vojna v Karpatoch*, Ed. Peter Kónya. Prešov : Vydavateľstvo prešovskej univerzity, 2016. ISBN 9788055517179.

VAVRUŠ, Ján. Záverečná správa kragujevského súdu. In *Zborník Trenčianskeho múzea v Trenčíne 2019*, s. 105, 106. ISBN 978-80-972123-2-2.

ZAPLETAL, Ř. *Druhý čs. pěší pluk dobrovolnický*, I. díl, Praha 1928, s. 46-47.